

NEMIS TILIDA FRAZEOLOGIK BIRLIKLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI (SATIRA VA YUMOR)

Ziyodajon Rustam qizi Zaripova

Chirchiq davlat pedagogika universiteti nemis tili kafedrası o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada nemis tilida frazeologik birliklardan foydalanishning ahamiyati (satira va yumor) haqida ma'lumotlar berilgan. Bundan tashqari ushbu maqolada kulgili effekt yaratish uchun frazeologik birliklardan foydalanish strukturaviy o'zgarishlar asosida amalga oshirilishi haqida ma'lumotlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Komik effekt, fonetik, stilistik, grammatik va frazeologik, intertekstuallik, idioma.

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлена информация о значении употребления фразеологизмов (сатира и юмор) в немецком языке. Кроме того, в данной статье представлена информация об использовании фразеологизмов на основе структурных изменений для создания забавного эффекта.

Ключевые слова: комический эффект, фонетический, стилистический, грамматико-фразеологический, интертекстуальность, фразеологизм.

ABSTRACT

This article provides information about the importance of using phraseological units (satire and humor) in the German language. In addition, this article provides information on the use of phraseological units based on structural changes to create a funny effect.

Key words: Comic effect, phonetic, stylistic, grammatical and phraseological, intertextuality, idiom.

Inson borlig'ining turli jabhalarida o'z aksini topgan nihoyatda murakkab hodisa sifatida hajviyaning ilmiy-nazariy asoslarini o'rganar ekan, bu toifani falsafiy-estetik qarashlar bilan uyg'unlikda ko'rib chiqish zarur ko'rinadi. Shunday qilib, hajviy hodisa Aristotel, Platon, Tsitseron, F.Rabele, I.Kant, G.V.F. asarlarida noaniq talqin qilingan.

Hozirgi vaqtda komiksni mahalliy olimlar (V.Ya.Propp, JT.V.Karasev, D.S.Lixachev, A.I.Panchenko, M.M.Baxtin,

Yu.B.Borev) hamda xorijiy faylasuflar (I.Ritter, R. Ogohlantirish va boshqalar). Ularning barchasi voqelikni alohida idrok etish va ekspressiv effekt, ajablanish effektini amalga oshirishga qaratilgan mantiqiy nomuvofiqlikning mavjudligi tufayli komiksni estetik kategoriya sifatida belgilash imkonini beradi. Biz komediyani tashqi ko'rinishlarida komiksni aks ettiruvchi lingvistik kategoriya sifatida talqin qilishga moyilmiz, ya'ni matnda hajviy effekt yaratish asosida qaysi lingvistik mexanizmlar yotadi. Komik effekt yaratishning bunday lingvistik vositalari, ular orasida semantik, so'z yasalishi, fonetik, stilistik, grammatik va frazeologik an'anaviy tarzda ajralib turadi, Arnold, N.M. Najer, K.A. Dolinin, A.I. Efimov, V.Z. Sannikov, E. Rizel, M.P. Brandes va boshqa tilshunoslarning tadqiqotlarida o'z aksini topgan. Bizning tadqiqotimiz matnda hajviy effekt yaratish vositalarining yuqoridagi bir guruhini - frazeologik vositalarni batafsil o'rganish va har tomonlama tahlil qilishga bag'ishlangan.

Bizning maqolamizda shuni ko'rsatadiki, kulgili effekt yaratish uchun frazeologik birliklardan foydalanish strukturaviy o'zgarishlar asosida amalga oshirilishi mumkin

Komik effekt yaratishning frazeologik vositalarini o'rganishda kognitiv darajadagi frazeologik birliklar orqali hajviy yaratish jarayonini tahlil qilish uchun ramka yondashuvidan foydalanish juda muhim va ilmiy jihatdan asosli ko'rinadi. Ushbu muammoni o'rganishga ma'lum hissa qo'shgan JI.B. Orletskaya, matnda kulgili effektini amalga oshiradigan ingliz frazeologik birliklarining o'ziga xos xususiyatlarini o'rgangan.

Komik hodisaning turli tomonlarini qamrab olgan nazariy manbalarni tahlil qilish uning murakkab tabiatini tan olish imkonini beradi, bu esa ma'lum ekstralingvistik omillarga asoslangan komik effekt yaratishning lingvistik mexanizmlarini o'rganishni talab qiladi.

Lingvistik komediya - komiksni tashqi ko'rinishlarida aks ettiruvchi lingvistik kategoriya, ya'ni matnda hajviy effekt yaratish asosida qaysi lingvistik mexanizmlar yotadi. An'anaga ko'ra, kulgili effekt yaratishning bunday lingvistik vositalari semantik, derivativ, fonetik, stilistik, grammatik va frazeologik sifatida ajralib turadi. Komediyani o'rganishda uni mezbon kontekstga qarama-qarshi qo'yib, boshqa uslubda iqtiboslar, ishoralar va o'ziga xos lug'atlarning istehzoli va satirik ishlatilishidan iborat bo'lgan intertekstuallikka mos ravishda ko'rib chiqish muhimdir.

Nemis tilining kulgili frazeologik birliklarining xususiyatlarini o'rganish va har tomonlama ko'rib chiqishda, birinchi navbatda, frazeologik birlik nima ekanligini aniqlash

kerak, chunki bu tushunchaning qamrovi haqida yagona nuqtai nazar mavjud emas. Frazzeologiya muammolariga oid asarlarni o'rganish ushbu kelishmovchiliklar frazeologik birliklarning turli konstitutsiyaviy xususiyatlarini tan olish bilan bog'liq degan xulosaga kelish imkonini beradi. Hajviy frazeologik birliklarning turli jihatlarini tahlil qilishda biz frazeologik birlik so'zlarning turg'un predikativ bo'lmagan va predikativ birikmasi sifatidagi ta'rifiga tayanamiz, ular takrorlanuvchanligi, turg'unligi, idiomatikligi, alohida joylashishi bilan ajralib turadi.

Satira va yumor an'anaviy ravishda hajviy asarning klassik turlari (shakllari) hisoblanadi.

Yumor komiksni tevarak-atrofdagi dunyoda payqash, tushunish va baholash qobiliyati sifatida komiksning eng murakkab shakllaridan biri hisoblanadi.

Satira hajviyaning o'ziga xos turi sifatida hayotning salbiy tomonlarini masxara qiladi va ochib beradi, ularni ozmi-ko'pmi aniq ijobiy idealga qarshi qo'yadi.

Qaysi satiraga ruxsat berilgan - nima yo'q, javob berish qiyin. Bir paytlar taniqli jurnalist va satirik **Kurt Tucholskiy shunday degan edi: "Satira nima qila oladi? Hamma narsa"**.

Shunga qaramay, satiriklar qanchalik uzoqqa borishlari va qaysi mavzularni o'zlari uchun tabu deb bilishlari haqida o'zlari qaror qabul qilishlari kerak. Biroq, satirik asarlarning komediyasi chegaralarni kesib o'tish va provokatsiyada gullab-yashnaydi. Shuning uchun satiriklar har doim o'z ishlarining g'azabi va tanqidi bilan hisoblashishi kerak.

Ammo satiraning qat'iy chegarasi bor: u hech qanday faktlarni soxtalashtirmasligi kerak. Satira haqiqatga muhtoj va unga "dushman" bilan to'qnash keladigan ideal kerak.

Quyida biz siz uchun bir nechta satirik so'zlarni taqdim etamiz, ularda satirik gaplar qanday ko'rinishini ko'rsatish uchun aniq misollar qo'llaniladi.

Quyida siz satirik elementlarni o'z ichiga olgan ba'zi adabiy asarlarni topasiz. Agar siz mavzu va uning qirralari bilan ko'proq shug'ullanmoqchi bo'lsangiz, ular foydali bo'ladi.

Quyidagi misollar satirani siz uchun biroz aniqroq qiladi. Ular ba'zan hazil, kinoya yoki kulgili so'zlarga o'xshaydi. Shunga qaramay, ularning barchasi siyosat va jamiyatni tanqid qiladi.

Moda sanoatini tanqid qiluvchi bayonotga misol: "*Hier eine Liste aller Dinge, die mit Leopardenmuster gut aussehen: Leoparden.*"

Ommabop naqshdagi satira shaxsiy fikrni ifodalaydi va uni kiygan odamlarga va ushbu naqsh bilan moda ishlab chiqaruvchi kompaniyalarga duch keladi.

Siyosiy va bir xil darajada bema'ni gap: *“Ein Idiot ist ein Idiot. Zwei Idioten sind zwei Idioten. Zehntausend Idioten sind eine politische Partei.”* (Leo Longanesi). Bu yerda butun siyosiy tizim so'roq qilinib, hatto demokratiyaning ham ba'zi kamchiliklari borligi ta'kidlanadi.

1. Ein Idiot ist ein Idiot. Zwei Idioten sind zwei Idioten. Zehntausend Idioten sind eine politische Partei. (Leo Longanesi)

2. Ich würde ja nur zu gerne mal im Lotto gewinnen-einfach um zu schauen, wie viele Verwandte ich eigentlich habe.

3. Bei Computerproblemen sitzt das Problem zu 95 Prozent vor dem Computer.

4. Hier eine Liste aller Dinge, die mit Leopardenmuster gut aussehen: Leoparden.

5. “Mama, der Apfel schmeckt nach Eistee!”– Kevin, 17 Jahre alt, isst gerade zum ersten Mal einen Pfirsich.

6. Hab meine Freunde schon länger nicht gesehen. Ich sollte mal wieder umziehen!

7. Unterschätze nie die Macht dummer Leute, die einer Meinung sind. (Kurt Tucholsky)

8. “Beschreiben Sie die deutsche Sprache.”– “Umfahren ist das Gegenteil von umfahren.”

9. Ein Mann verstaucht sich den Knöchel und bittet eine Frau um Hilfe. Sie antwortet: “Ich hab genug von Männern, die sich nur melden, wenn sie etwas brauchen!”

10. Echte Männer benutzen keinen Schirm, wenn es regnet. Sie werden nass, verfluchen das blöde Wetter, erkälten sich und bleiben ein paar Tage im Bett liegen.

Misoldan ko'rganingizdek, *satiralar mubolag'a* va past ifoda bilan ishlaydi. *Satira ham noaniqlik va istehzo bilan o'ynaydi. Satiralarda ko'pincha hayratlanarli burilishlar va buzilishlar mavjud* Umuman olganda satira va yumor orqali nemis tilining kulgili frazeologik birliklarining xususiyatlarini o'rganish va har tomonlama ko'rib chiqish mumkin.

REFERENCES

1. Абдуллина Н.З. Феноменологическая характеристика анекдота как типа текста//Вестн. Ленингр. гос. ун-та им. А.С. Пушкина, 2008. Вып. No 2 (10).С. 87–97.82

2. Абильдинова Ж.Б. Жанровая специфика анекдота // Вестн. Челябинского гос. ун-та: Филология. Искусствоведение, 2010. Вып. 45. No 21 (202). С. 5–9.
3. Аверкина Л.А. Смена кода при переводе прецедентных текстов в аспекте межкультурной коммуникации//Вестн. МГЛУ, 2012. No 9 (642). С. 45–55.
4. Александрова Е.М. Перевод анекдота: проблемы адекватности и эквивалентности (на материале французских и русских анекдотов): автореф.дис. на соиск. уч. степ. канд. филол. наук. М.: ООО «МАКС Пресс», 2006. 28с.
5. Dildora Abdinabiyevna Rahmanova (2022). Tilshunoslikda lingvokulturologiyaning o'rganilishi. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2 (3), 238-244.
6. Dildora Rahmanova (2021). Zamonaviy tilshunoslikda lingvokulturologiyaning tutgan o'rni. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1 (4), 4-10.
7. Glück H. Metzler Lexikon Sprache./H. Glück. Stuttgart. –Weimar: Verlag J.B. Metzler, 2010. –S. 178.
8. Henne H. Jugend und ihre Sprache. –Berlin, New York, 1986. –S.243
9. Neuland E. Jugendsprache und Standardsprache. Zum Wechselverhältnis von Stilwandel und Sprachwandel//Zeitschrift für Germanistik. –1994. №1. –S.78-98
10. Sh. D. Razakova (2021). Tarjimada uchraydigan asosiy xatolar. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1 (4), 18-23.
11. Shabidinova,Z (2022). Die Besonderheiten der jugendsprachlichen Lexik. Roman-german filologizasining dolyarb muammolari
12. Shirnazarova, Z. A. (2020). Aktuelle fragen studienverteilung der interkulturellen kommunikation in informationsfeldern. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research, 6(5), 525-527.
13. Stefanie W. Veränderungen im Wortschatz der deutschen Sprache. Grin Verlag. – München, 2006. –S.32.
14. Zarifjon Kuvonov (2021). Nemis tili lug'ati tarkibidagi o'zlashmalarning lingvistik va ekstralingvistik mohiyati. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1 (4), 31-38.
15. Zaripova Z. Images in anecdotes as language phenomena //Journal of Central Asian Social Studies. – 2021. – T. 2. – №. 04. – С. 44-47.
16. Ziyodajon Zaropova (2022). Martin auerning “ die geschichte von klugen herrn balaban und seiner tochter selda” anekdotlar to'plamining lingvomadaniy tahlili. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2 (8), 82-85.

17. Гулкаё Зарипова, Дилобар Абдухалилова, Мохирахон Усмонходжаева, & Зайниддин Санакулов (2020). Суз ясалиши лексикографиянинг мухдм объектларидан бири сифатида (немис ва узбек тиллари мисолида). *Academic research in educational sciences*, (2), 249-258. doi: 10.24411/2181-1385-2020-00083
18. Дильдора Абдинабиевна Рахманова, Мохирахон Абдумаликходжаевна Усмонходжаева, Зайниддин Ибодуллаевич Санакулов, & Гулҳаё Фарход Қизи Зарипова (2020). Немис ва ўзбек тиллари замонавий тилшунослигида сўз ясалиши тизими. *Science and Education*, 1 (8), 537-546.
19. З. И. Шабидинова (2021). Особенности дистанционного обучения иностранным языкам. *Academic research in educational sciences*, 2 (CSPI conference 2), 460-465.
20. З.И. Санакулов (2022). Немис тилида атоқли отларнинг аниқловчили бирикма ва индекаторлар билан муносабати таҳлили. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2 (5), 507-516.
21. Зера Исметовна Шабидинова (2022). Грамматические и лексикологические особенности сленга современной немецкой молодёжи. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2 (8), 74-81.
22. Шахноза Дусмаматовна Разакова (2021). Использование международных оценочных программ PISA, TIMSS, PIRLS и стандартов steam в процессе обучения. *Academic research in educational sciences*, 2 (CSPI conference 2), 568-573.
23. Z. Shabidinova (2022). DIE JUGENDSPRACHE IST EIN LINGUISTISCHES PHÄNOMEN. *Academic research in educational sciences*, 3 (11), 454-460.

